

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету
від 26.08.2020 р., протокол №01

Латинська мова

(назва освітнього компоненту)

ПРОГРАМА

обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки бакалавра
(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності 035 Філологія
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації 035.041 германські мови та літератури (переклад включно),
(шифр і назва спеціалізації)
перша – англійська

освітньо-професійної програми «Філологія (германські мови та літератури
(назва освітньо-професійної програми)
(переклад включно), перша – англійська, друга - німецька)»

Бердянськ, 2020

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Оксана КАЛІБЕРДА, доцент кафедри іноземних мов і методики викладання кандидат філологічних наук, доцент

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету 21.08.2020 р., протокол №01.

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Латинська мова» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Філологія (германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, друга – німецька)» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська.

Предметом навчальної дисципліни є фонетичні, лексичні, граматичні та синтаксичні особливості латинської мови.

Міждисциплінарні зв'язки: курс закладає основи для вивчення, теоретичної фонетики англійської мови, теоретичної граматики англійської мови, історії англійської мови, лексикології англійської мови, стилістики англійської мови, теорії та практики перекладу з англійської мови.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Латинська мова» є формування знань у здобувачів вищої освіти про основи фонетичної, морфологічної, лексичної та синтаксичної структури латинської мови; навчання розуміння латинської мови для читання; усвідомлення впливу латинської мови на сучасні європейські мови, особливо в контексті утворення інтернаціональної лексики та наукової термінології, зокрема філологічної; а також застосування отриманих знань та навичок у подальшій викладацькій або перекладацькій професійній діяльності.

1.2. Основним завданням вивчення дисципліни «Латинська мова» є схарактеризувати фонетичну систему латинської мови; ознайомити з морфологічною структурою латинської мови; розглянути особливості лексичної системи латинської мови; сформулювати уявлення про синтаксичну структуру латинської мови; систематизувати відомості про вплив латинської мови на фонетику, морфологію та лексику сучасних європейських мов; виробити свідоме розуміння семантики наукової термінології, зокрема філологічної; розвинути навички читання та розуміння латинських текстів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей та продемонструвати результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. ЗК 05. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями. СК 08. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.	ПРН 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють. ПРН 16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності. ПРН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС / 90 годин.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Фонетика. Коротка історія латинської мови та її значення у міжнародній науковій термінології. Латинський алфавіт (Alphabētum Latīnum). Голосні звуки **a, e, i, o, u, y**. Дифтонги **au, eu, ae, oe**. Читання **i** перед голосним. Приголосні звуки. Читання **c** перед **e, i, y, ae, oe**. Читання **s** перед **a, o, u**, перед приголосними та в кінці слова. Читання диграфів **ch, ph, rh, th** у запозичених словах грецького походження. Читання **ti** у положенні перед голосними. Читання буквосполучень **sti, xti, tti**. Читання буквосполучення **ngu**. Буквосполучення **qu**. Читання **s** у позиції між двома голосними. Правила наголосу (accentus). Короткі голосні **ă, ě, ĭ, ō, ŭ, ŷ**. Довгі голосні **ā, ē, ī, ō, ū, ŷ**. Дифтонги **au, eu, ae, oe**. Довгий склад. Короткий склад. Закритий склад. Відкритий склад.

Тема 2. Основні відомості про частини мови. Іменник (nomen substantivum). Прикметник (nomen adiectivum). Займенник (pronomen). Числівник (nomen numerale). Рід (genus). Чоловічий рід (genus masculinum). Жіночий рід (genus femininum). Середній рід (genus neutrum). Число (numerus). Однина (numerus singularis). Множина (numerus pluralis). Відмінок (casus). Називний відмінок (casus nominativus). Родовий відмінок (casus genetivus). Давальний відмінок (casus dativus). Знахідний відмінок (casus accusativus). Орудний відмінок (casus ablativus). Кличний відмінок (casus vocativus). Ступені порівняння (gradus). Звичайний ступінь (gradus positivus). Вищий ступінь (gradus comparativus). Найвищий ступінь (gradus superlativus). Дієслово (verbum). Теперішній час (tempus praesens). Минулий час (tempus imperfectum, tempus perfectum). Майбутній час (tempus futurum primum, tempus futurum exactum (secundum)). Активний стан (genus activum). Пасивний стан (genus passivum). Дійсний спосіб (modus indicativus). Наказовий спосіб (modus imperativus). Умовний спосіб (modus coniunctivus). Неозначена форма дієслова (infinitivus). Дієприкметник (participium). Віддієслівний іменник (gerundium). Віддієслівний прикметник (gerundivum). Віддієслівний іменник зі значенням мети (supinum). Незмінні частини мови. Прислівник (Adverbium). Сполучник (coniunctio). Прийменник (praepositio). Вигук (interiectio).

Тема 3. Іменники першої відміни з основою на –а однини. Дієслова першої дієвідміни з основою на -a. Іменник (nomen substantivum). Перша відміна (declinatio prima, singularis). Іменники жіночого роду, що мають в nom. sing. закінчення **-a**, а у gen. sing. **-ae**. Іменники чоловічого роду, що позначають професію або приналежність до тієї чи іншої народності. Місце присудка в реченні. Дієслово (verbum). Дієслова першої дієвідміни з основою на **-a**. Неозначена форма дієслова (infinitivus). Суфікс неозначеної форми дієслова **-re**. Теперішній час дійсного способу активного стану (praesens indicative activi) дієслів першої дієвідміни. Наказовий спосіб (modus imperativus). Особові закінчення дієслова **-o, -s, -t, -mus, -tis, -nt**.

Тема 4. Іменники першої відміни з основою на –a множини. Дієслова другої дієвідміни з основою на -e. Іменник (nomen substantivum). Перша відміна (declinatio prima, pluralis). Іменники жіночого роду, що мають в nom. sing. закінчення **-a**, а у gen. sing. **-ae**. Іменники чоловічого роду, що позначають професію або приналежність до тієї чи іншої народності. Дієслово (verbum). Дієслова другої дієвідміни з основою на **-e**. Неозначена форма дієслова (infinitivus). Суфікс неозначеної форми дієслова **-re**. Теперішній час дійсного способу активного стану (praesens indicative activi) дієслів другої дієвідміни. Наказовий спосіб (modus imperativus). Питальний займенник (pronomen interrogativum) quis? quid?. З життя римлян.

Тема 5. Іменники другої відміни з основою на -о однини. Іменник (nomen substantivum). Друга відміна (declinatio secunda, singularis). Іменники чоловічого роду, що закінчуються в nom. sing. на **-us** та **-er**. Іменники середнього роду, що закінчуються в nom. sing. на **-um**. Прикметник (nomen adiectivum). Відмінювання прикметників. Форма запису іменників в nom. і gen. sing., silva, silvae; servus, servi; liber, libri, oppidum, oppidī. Форма запису дієслів в першій особі sing. та в неозначеній формі, visito, visitare; habeo, habere. Форма запису прикметників у всіх трьох родах, albus, alba, album; miser, misera, miserum. З життя римлян.

Тема 6. Іменники другої відміни з основою на -о множини. Відмінювання прикметників першої та другої відміни. Присвійний займенник. Іменник (nomen substantivum). Друга відміна (declinatio secunda, pluralis). Іменники чоловічого роду, що закінчуються в nom. sing. на **-us** та **-er**. Іменники середнього роду, що закінчуються в nom. sing. на **-um**. Основа іменника другої відміни **-o** в gen. plur., dominō-rum. Прикметник (nomen adiectivum). Відмінювання прикметників першої відміни жіночого роду, що закінчуються на **-a**. Відмінювання прикметників другої відміни чоловічого роду, що закінчуються на **-us** і **-er** та середнього роду, що закінчуються на **-um**. Присвійний займенник (pronomen possessivum). Закінчення присвійних займенників **-us(er)**, **-a**, **-um**. З життя римлян.

Тема 7. Дієслово esse (бути). Основні форми дієслова esse. Неозначена форма (infinitivus praesentis) дієслова esse. Теперішній час дійсного способу активного стану (praesens indicatīvi actīvi, singularis, pluralis) дієслова esse. Наказовий спосіб теперішнього часу (imperatīvus praesentis) дієслова esse. Минулий час недоконаного виду (imperfectum indicatīvi) дієслова esse.

Тема 8. Особовий займенник. Зворотний займенник. Дієслова третьої та четвертої дієвідміни. Особовий займенник (pronomen personale). Зворотний займенник (pronomen reflexivum). Дієслова третьої дієвідміни з основою на приголосний звук. Теперішній час дійсного способу активного стану (praesens indicatīve actīvi) дієслів третьої дієвідміни. Наказовий спосіб (modus imperatīvus). Дієслова четвертої дієвідміни з основою на **-i**. Теперішній час дійсного способу активного стану (praesens indicatīve actīvi) дієслів четвертої дієвідміни. Наказовий спосіб (modus imperatīvus). Infinitivus та imperatīvus дієслів першої, другої, третьої та четвертої дієвідміни. З життя римлян.

Тема 9. Минулий час дієслів недоконаного виду дійсного способу активного стану. Минулий час дієслів недоконаного виду дійсного способу активного стану (imperfectum indicatīvi actīvi). Особливості утворення imperfectum indicatīvi actīvi для чотирьох дієвідмін дієслова за допомогою суфікса **-bā-** особових закінчень **-m**, **-s**, **-t**, **-mus**, **-tis**, **-nt**. З життя римлян.

Тема 10. Іменники четвертої відміни з основою на -u. Іменник (nomen substantivum). Іменники четвертої відміни (declinatio quarta). Іменники чоловічого роду, що в nom. sing. закінчуються на **-us**, іменники середнього роду, що в nom. sing. закінчуються на **-u**, в gen. sing. мають закінчення **-us**. З життя римлян.

Тема 11. Іменники четвертої відміни (винятки жіночого роду). Іменник (nomen substantivum). Іменники четвертої відміни (declinatio quarta). Іменники четвертої відміни, що мають закінчення в nom. sing. **-us**, але відносяться до жіночого роду. Особливості відмінювання іменника domus. З життя римлян.

Тема 12. Іменники п'ятої відміни з основою на -e. Іменник (nomen substantivum). Іменники п'ятої відміни (declinatio quinta). Іменники п'ятої відміни жіночого роду, що мають закінчення в nom. sing. **-es**, а в gen. sing. **-ei**. Узагальнення відомостей про відмінювання іменників першої відміни з основою на **-a**, другої відміни з основою на **-o**, четвертої відміни з основою на **-u**, п'ятої відміни з основою на **-e**. Таблиця відмінкових закінчень.

Тема 13. Майбутній час (перший) дійсного способу активного стану. Майбутній час (перший) дійсного способу активного стану (*Futūrum I (primum) indicatīvi actīvi*). Особливості утворення *Futūrum I (primum)* дієслів першої та другої дієвідміни за допомогою суфікса **-b-**. Особливості утворення *Futūrum I (primum)* дієслів третьої та четвертої дієвідміни за допомогою суфікса **-a-** для першої особи *sing.* та суфікса **-ē-** для всіх інших осіб. Особливості утворення *Futūrum I (primum)* дієслова *esse*.

Тема 14. Складні дієслова з *esse*. Дієслова *ad-sum* (я присутній), *ab-sum* (я відсутній), *praes-sum* (я знаходжусь попереду, я очолюю). Особливості дієвідмінювання складних дієслів з *esse* в *Praesens indicatīvi actīvi*, *Imperfectum indicatīvi actīvi*, *Futūrum I (primum)*. Особливості дієвідмінювання дієслова *pos-se* (могти) в *Praesens indicatīvi actīvi*, *Imperfectum indicatīvi actīvi*, *Futūrum I (primum)*.

Тема 15. Вказівний займенник *цей, ця, це*. Іменники третьої відміни. Займенник (*pronomen*). Вказівний займенник (*pronomen demonstrativum*) *is, ea, id*. Особливості відмінювання вказівного займенника *is, ea, id*. Третя відміна (*declinatio tertia*). Загальна характеристика третьої відміни. Третя приголосна відміна (*classis consōnans*). Третя голосна відміна (*classis vocālis*). Третя мішана відміна (*classis mixta*). Ознаки роду іменників третьої відміни. Найважливіші винятки з правил про рід іменників третьої відміни.

3. Рекомендована література

Основна

1. Оленич Р. М., Оленич І. Р., Чернюх Б. В. Латинська мова: навч. посіб. Львів: Світ, 2008. 472 с.
2. Сафроняк О., Волощук В., Волощук М. Латинська мова: підручник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. 457 с.
3. Світлична Є. І., Толок І. О. Латинська мова. Київ: ООО «Видавництво «Центр навчальної літератури»». 2019. 440 с.
4. Сердюк А. М. Латинська мова. Збірник контрольно-тренувальних вправ, тестових завдань та контрольних робіт. Навчальний посібник. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд». 2008. 140 с.

Додаткова

5. Вацеба О. А., Олійник Л. Р. *Lectura Latina*. Львів, 2008. 200 с.
6. Калиберда О. А. *Lingua Latina*. Практикум по латинському языку для студентів юридического факультета заочного отделения. Бердянск: Издательство Академии управления и информационных технологий «АРИУ», 2007. 60 с.
7. Литвинов В. Д. Латинсько-український словник. Київ: Наука, 1998. 712 с.
8. Мудрість народна – мудрість міжнародна: прислів'я, приказки, крилаті вислови та мовні звороти дев'ятьма мовами. Жовківський А. М., Жовківська Г. А., Макар Ю. І., Попеску І. В., Сафроняк О. В., Сулим В. Т., Фурдас М. Г. Чернівці: Рута, 2004. 256 с.
9. Оленич Р. М. Латинська мова: підручник. Львів: Світ, 1993, 333 с.
10. Смольська Л. Ю. Латинська мова та основи медичної термінології. Київ: Видавництво «Медицина». 2019. 472 с.
11. Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я та приказки. Київ: Вища школа, 1990. 436 с.
12. Яковенко Н. М., Миронова В. М. Латинська мова: підручник. Київ: Знання, 2005. 541 с.

Інформаційні ресурси

13. Бібліотека БДПУ. URL: www.bdpu.org/library
14. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
15. Безкоштовний перекладач з латинської на українську онлайн. URL: <https://www.m-translate.com.ua/perekladach/latin/la-uk>
16. Beginning Latin: Grammar. URL: <http://www.usu.edu/markdamen/Latin1000/>
17. Cambridge Latin Course. URL: <https://www.na5.cambridgescp.com/>
18. English-Latin dictionary. URL: <https://www.online-latin-dictionary.com/>
19. Internet Polyglot. URL: <https://www.internetpolyglot.com/russian/lessons-ln-ru>
20. Learn Latin. URL: <https://www.dicts.info/?learn=Latin>

4. Методи навчання: практичні заняття, тренувальні вправи. Практичні заняття з вправами на розвиток навичок читання, перекладу, письма, на яких матеріал пояснюється і обговорюється, домашні завдання. Самостійна робота: домашні завдання.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

6. Система оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (дуже добре)
65-77			C (добре)
58-64	задовільно		D (задовільно)
50-57			E (достатньо)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34	незадовільно		F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)